УДК 377:37.091.3:004:339.9 DOI https://doi.org/10.26661/2786-5622-2026-1-28

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Паска Т. В.
доктор філософії,
асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0002-4579-388X
taras.paska@cnu.edu.ua

Ключові слова:
дидактична модель, цифрова компетентність, професійна освіта, глобальні трансформації, цифрові технології, цифрова освіта, освітній процес, цифровізація, професійна підготовка,інноваційні освітні технології.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

У статті здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричну перевірку дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена впливом цифровізації економіки, пандемічних викликів, воєнних дій, соціально-економічної нестабільності та прискореної автоматизації виробничих процесів, що посилюють вимоги до цифрової грамотності майбутніх фахівців і здатності ефективно працювати в інформаційно-цифровому середовищі. Проаналізовано сучасний стан професійної освіти України та окреслено регіональні особливості функціонування закладів професійної освіти, зокрема диспропорції доступу до цифрової інфраструктури. Уточнено зміст поняття «цифрова компетентність» у контексті професійної підготовки, узгоджено його з положеннями європейських рамок DigComp та DigCompEdu і національними нормативними документами. У межах дослідження обґрунтовано, що ефективність розвитку цифрової компетентності суттєво зростає за умови поєднання цифрових інструментів із практикоорієнтованими завданнями.

Запропоновано дидактичну модель розвитку цифрової компетентності, що має поетапну структуру та охоплює мотиваційно-діагностичний, організаційно-формувальний, практико-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний етапи. Визначено цілі, завдання та методичний інструментарій реалізації моделі, орієнтований на професійно-практичну підготовку, інтеграцію цифрових технологій у зміст дисциплін, використання LMS, хмарних сервісів, галузевих платформ, симуляційних тренажерів, цифрових кейсів і рефлексивних практик. Експериментальне дослідження, проведене у 2025-2026 рр. серед здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, засвідчило позитивне сприйняття моделі, зростання інтенсивності використання цифрових інструментів та високу готовність до подальшого саморозвитку. Доведено, що запропонована модель забезпечує системність, практичну спрямованість і адаптивність формування цифрової компетентності відповідно до сучасних вимог цифровізованого ринку праці.

DIDACTIC MODEL FOR DEVELOPING DIGITAL COMPETENCE IN VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS

Paska T. V.
Doctor of Philosophy (PhD in Pedagogy),
Assistant at the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy
and Educational Management
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4579-388X
taras.paska@cnu.edu.ua

Key words: *didactic model, digital competence, vocational education, global transformations, digital technologies, digital education, educational process, digitalization, vocational training, innovative educational technologies.*

The article provides a theoretical justification and empirical verification of a didactic model for developing the digital competence of vocational education students in the context of global transformations. The relevance of the study is determined by the impact of the digitalization of the economy, pandemic challenges, military actions, socio-economic instability, and accelerated automation of production processes, which increase the requirements for the digital literacy of future specialists and their ability to work effectively in an information and digital environment. The current state of vocational education in Ukraine is analyzed and regional features of the functioning of vocational education institutions are outlined, in particular, disparities in access to digital infrastructure. The content of the concept of "digital competence" in the context of vocational training is clarified and harmonized with the provisions of the European DigComp and DigCompEdu frameworks and national regulatory documents. The study substantiates that the effectiveness of digital competence development increases significantly when digital tools are combined with practice-oriented tasks.

A didactic model for developing digital competence has been proposed, which has a phased structure and covers motivational-diagnostic, organizational-formative, practical-activity, and reflective-analytical stages. The goals, objectives, and methodological tools for implementing the model are defined, focusing on professional and practical training, the integration of digital technologies into the content of disciplines, the use of LMS, cloud services, industry platforms, simulation trainers, digital cases, and reflective practices. An experimental study conducted in 2025–2026 among students of Vasyl Stefanyk Carpathian National University showed a positive perception of the model, an increase in the intensity of digital tool use, and a high readiness for further self-development. It has been proven that the proposed model ensures the systematic, practical orientation, and adaptability of digital competence formation in accordance with the modern requirements of the digitalized labor market.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими глобальними трансформаціями, що охоплюють економічну, технологічну та освітню сфери. Цифровізація економіки, автоматизація виробничих процесів, упровадження концепції Industry 4.0, стрімкий розвиток штучного інтелекту, робототехніки та хмарних технологій суттєво змінюють зміст і характер професійної діяльності. Воєнні виклики, масове переміщення населення, руйнування інфраструктури, а також досвід пандемії COVID-19, що спричинив масштабний перехід до дистанційного та змішаного навчання, актуалізували необхідність гнучкості, мобільності й цифрової готовності як здобувачів освіти, так і педагогів. У цих умовах трансформація ринку праці зумовлює зростання попиту на фахівців, здатних ефективно працювати з

цифровими системами, аналізувати дані, використовувати цифрові інструменти у професійній діяльності та швидко адаптуватися до технологічних змін. Відтак цифрова компетентність стає не додатковою, а базовою характеристикою сучасного кваліфікованого працівника.

Водночас система професійної освіти не завжди встигає оперативно реагувати на зазначені виклики. Попри оновлення стандартів та впровадження цифрових технологій в освітній процес, формування цифрової компетентності здобувачів закладів професійної освіти часто має фрагментарний, несистемний характер, обмежується окремими дисциплінами або використанням окремих цифрових інструментів без належного дидактичного обґрунтування. Відсутність цілісної дидактичної моделі, яка б інтегрувала цілі, зміст, методи, форми та результати розвитку цифрової компетентності з урахуванням умов глобальних трансформацій, знижує ефективність професійної підготовки та ускладнює відповідність випускників вимогам сучасного ринку праці. У зв'язку з цим постає нагальна потреба в теоретичному обґрунтуванні та розробленні дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти як системоутворювального чинника модернізації освітнього процесу в умовах глобальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти активно розробляється у вітчизняній педагогічній науці. Зокрема, теоретико-методологічні засади цифровізації освіти, формування цифрових компетентностей педагогічних працівників, розбудова цифрового освітнього середовища та питання цифрової безпеки висвітлено у працях В. Бикова, О. Будник, Р. Гуревича, А. Гуржія, І. Гончарової, М. Жалдака, Г. Захарової, М. Кадемії, А. Клєби, А. Ковальчука, С. Литвинової, О. Маслової, О. Мельникової, О. Мирошниченка, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Пінчук, М. Пригодія, О. Соколюк, О. Спіріна, С. Толочка, Я. Топольник, Т. Цегельник, О. Юденкової, М. Шишкіної та ін. Дослідники акцентують увагу на системному впровадженні цифрових технологій в освітній процес, інтеграції європейських рамок цифрових компетентностей, а також підготовці педагогів до ефективної діяльності в умовах цифровізації.

Окремий напрям наукових пошуків пов'язаний із конкретизацією змісту цифрової компетентності, визначенням її структурних компонентів і розробленням ефективних дидактичних механізмів формування в освітньому процесі професійної освіти. У цьому контексті заслуговують на увагу напрацювання Ж. Безцінної, Т. Близнюк, Д. Завгороднього, Т. Качак, С. Кононенко, Н. Крамаренко, Н. Манойленко, А. Пономаренка, М. Пригодія, І. Семенишиної, О. Цюняк та ін., у яких акцентовано значущість системного впровадження цифрових технологій, професійно орієнтованого підходу та поєднання технічного й педагогічного вимірів цифрової підготовки. Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що питання побудови цілісної дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій потребує подальшого комплексного осмислення та систематизації.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпірична перевірка дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Глобальні трансформації, що визначають сучасний етап розвитку суспільства, зумовлюють необхідність переосмислення теоретико-методичних засад професійної освіти та формування нових підходів до розвитку цифрової компетентності здобувачів освіти. Пандемічні виклики, військові конфлікти, економічна нестабільність і стрімка автоматизація виробничих процесів суттєво змінюють характер професійної діяльності, посилюють вимоги до цифрової грамотності та здатності працювати в інформаційно-цифровому середовищі. За таких умов професійна освіта має не лише забезпечувати засвоєння фахових знань і вмінь, а й формувати інтегровану цифрову компетентність, що охоплює здатність використовувати сучасні технології у виробничих процесах, здійснювати цифрову комунікацію, працювати з даними, дотримуватися норм інформаційної безпеки та демонструвати готовність до безперервного професійного розвитку. Саме тому розроблення та впровадження дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій постає як стратегічне завдання модернізації освітнього процесу.

Сучасний стан професійної освіти в Україні характеризується складними умовами функціонування, що обумовлені впливом російсько-української війни, економічних і соціальних трансформацій. Війна спричинила масштабні руйнування освітньої інфраструктури, що безпосередньо вплинуло на якість та доступність освітнього процесу. За статистичними даними, у вересні 2024 року понад 3,7 тис. закладів освіти розпочали новий навчальний рік із пошкодженими приміщеннями, а 365 освітніх установ повністю припинили діяльність через руйнацію, серед яких і заклади професійної освіти. Це становить майже 6 % інфраструктурного фонду професійної освіти, які втрачено безповоротно [1]. У таких умовах цифрові технології стають не лише інструментом

підвищення якості освіти, а й засобом забезпечення її безперервності, мобільності та доступності. Перехід до змішаних і дистанційних форматів організації освітнього процесу актуалізує потребу в системному формуванні цифрової компетентності як здобувачів, так і педагогічних працівників.

Згідно з даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), станом на початок 2026 року в Україні функціонує 1491 суб'єкт освітньої діяльності, який забезпечує підготовку фахівців у закладах професійної освіти різних форм власності – державної, комунальної та приватної. Найбільша їх концентрація спостерігається у промислово розвинених регіонах, зокрема у Дніпропетровській (144), Львівській (101), Полтавській (95) областях та місті Києві (97). Водночас у недостатньо урбанізованих регіонах кількість закладів є значно меншою: у Чернівецькій – 32, у Волинській – 37, у Чернігівській – 38, в Черкаській – 42 [7]. Зазначена диспропорція зумовлює нерівномірність доступу молоді до якісної професійної освіти та сучасної цифрової інфраструктури, що ускладнює формування цифрових компетентностей на національному рівні. Особливо відчутною є ця проблема в сільській місцевості та малих містах, де заклади професійної освіти нерідко виконують функцію ключових центрів цифрового розвитку громади.

За офіційними даними Державної служби статистики України, у державній формі власності функціонує 664 заклади професійної освіти, серед яких найбільш поширеними є професійно-технічні училища, професійні ліцеї та центри професійно-технічної освіти. Водночас у період з 2019 по 2023 рік їхня кількість зменшилася на 59 установ, а контингент здобувачів освіти скоротився на понад 20,5 тис. осіб [2]. В. Радкевич наголошує, що щороку заклади професійної освіти з різних причин втрачають понад 10 тис. здобувачів, що негативно позначається на формуванні кадрового потенціалу держави та стримує інноваційне оновлення освітнього процесу з активним використанням цифрових технологій [6]. Скорочення мережі та зменшення контингенту здобувачів освіти посилює необхідність підвищення якості підготовки та забезпечення її відповідності сучасним вимогам цифровізованого ринку праці.

У контексті глобалізації та цифрової трансформації освіти особливого значення набуває врахування сучасної специфіки функціонування закладів професійної освіти на регіональному рівні. Станом на початок 2026 року, відповідно до даних ЄДЕБО, мережа закладів професійної освіти Івано-Франківської області налічує 55 суб'єктів освітньої діяльності. Серед них – 19 державних закладів: 6 вищих професійних училищ, 11 професійних ліцеїв, 1 центр професійно-технічної освіти та 1 професійно-технічне училище [7]. Така структура демонструє стабільність і водночас розвиток системи професійної освіти регіону, яка забезпечує підготовку здобувачів до сучасних умов ринку праці та формування необхідних цифрових компетентностей. З огляду на це доцільно підкреслити, що дидактична модель розвитку цифрової компетентності має враховувати регіональну специфіку, зокрема структуру професійної підготовки, потреби місцевого ринку праці, доступність цифрової інфраструктури, кадровий потенціал педагогічних працівників та можливості партнерства з підприємствами. Такий підхід дозволяє забезпечити практичну релевантність цифрової підготовки, її відповідність реальним професійним ситуаціям та запитам роботодавців, а також сприяє інтеграції здобувачів у сучасний цифровий ринок праці.

Усі заклади професійної освіти регіону здійснюють освітній процес відповідно до чинних державних стандартів та забезпечують підготовку фахівців для різних галузей економіки: сфери послуг, будівництва, аграрного сектору, промисловості, транспорту. Зазначена диверсифікація напрямів підготовки відображає структурні потреби регіональної економіки та водночас створює об'єктивні передумови для інтеграції цифрових технологій у зміст професійної підготовки. У сучасних умовах усі зазначені галузі активно впроваджують цифрові системи управління, автоматизовані виробничі комплекси, програмоване обладнання, інформаційні платформи моніторингу та логістики, що актуалізує потребу у фахівцях із розвиненою цифровою компетентністю.

Теоретичне обґрунтування дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій потребує чіткого визначення сутності ключових понять, аналізу наукових підходів та узгодження їх із сучасними нормативними вимогами. Цифровізація суспільства, економіки та освітньої сфери детермінує переосмислення змісту професійної підготовки, оскільки цифрові технології стають невід'ємним компонентом професійної діяльності у більшості галузей. У цьому контексті особливої ваги набуває формування цифрової компетентності як інтегративної характеристики особистості здобувача професійної освіти, що поєднує знання, уміння, навички, ціннісні орієнтації та досвід використання цифрових інструментів у фаховій діяльності.

Ключовим для нашого дослідження є поняття «цифрова компетентність». В «Енциклопедії освіти» (2021) термін «цифрова компетентність» трактується як «здатність особистості впевнено та ґрунтовно користуватися засобами цифрових тех-

нологій у таких сферах, як професійна діяльність і працевлаштування, освіта, дозвілля, громадська діяльність, що є життєво необхідними для участі у щоденному соціально-економічному житті» [9]. Наведене визначення акцентує на універсальному характері цифрової компетентності та її міжсферному значенні. У контексті професійної освіти воно набуває прикладного змісту, оскільки передбачає інтеграцію цифрових умінь безпосередньо у професійну підготовку, що забезпечує здатність майбутнього фахівця ефективно функціонувати в умовах цифровізованого виробництва та сервісної економіки.

На нормативному рівні розвиток цифрових компетентностей педагогів в Україні регламентується «Концептуально-референтною Рамкою цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2021) [3], яка узгоджена з європейськими моделями DigComp 2.1 та DigCompEdu. У документі окреслено ключові складники цифрової компетентності, що охоплюють як технічні вміння, так і педагогічні аспекти інтеграції цифрових технологій у освітній процес. DigComp 2.0 виділяє п'ять основних компетенцій: інформаційно-цифрову грамотність, комунікативну цифрову грамотність, створення цифрового контенту, безпеку в цифровому середовищі та вирішення проблем у цифровому середовищі. Зазначені компоненти доцільно екстраполювати на систему професійної освіти з урахуванням галузевої специфіки, що передбачає доповнення їх професійно орієнтованими цифровими уміннями, пов'язаними з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, автоматизованих систем управління, цифрових вимірювальних приладів та інших технологічних інструментів.

Дослідники О. Цюняк, Т. Качак та Т. Близнюк підкреслюють, що цифрова компетентність майбутніх педагогів «охоплює здатність критично оцінювати інформацію, адаптувати навчальні матеріали до онлайн-форматів, застосовувати інноваційні методи навчання та забезпечувати ефективну комунікацію в цифровому середовищі» [10, с. 257]. Наведене положення є важливим для системи професійної освіти, оскільки якість формування цифрової компетентності здобувачів безпосередньо залежить від рівня цифрової готовності педагогічних працівників.

Науковець Інституту професійної освіти НАПН України М. Пригодій визначає поняття «компетентність педагога закладу професійної освіти із застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників» як здатність особи успішно використовувати сукупність технологій і методик цифрового навчання в інформаційно-освітньому середовищі закладу професійної освіти, відповідно до вимог цифровізації освіти та галузевої специфіки професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників [5, с. 5]. Подане визначення є надзвичайно важливим для обґрунтування дидактичної моделі, оскільки підкреслює необхідність поєднання цифрових технологій із галузевою специфікою професійної підготовки.

Окремої уваги заслуговує потенціал цифрових технологій у професійній освіті як інструменту реалізації сучасних дидактичних підходів, спрямованих на особистісно-орієнтоване та розвивальне навчання. На думку науковців І. Семенишиної, Д. Завгороднього та Ж. Безцінної, цифрові технології у професійній освіті відкривають широкі можливості для реалізації особистісно-орієнтованого та розвивального навчання, що є особливо важливим у підготовці кваліфікованих фахівців [8]. Вказана позиція дозволяє зробити висновок, що цифровізація освітнього процесу у закладах професійної освіти має розглядатися як дидактичний ресурс, що сприяє підвищенню мотивації здобувачів, активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності, розвитку самостійності та рефлексивності.

Водночас, як підкреслює дослідник А. Пономаренко, зміст цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах сучасних глобальних викликів формується не лише на основі загальних знань з інформаційних технологій, а й передбачає оволодіння спеціалізованими інструментами, що безпосередньо відповідають майбутньому фаховому профілю [4]. У межах дидактичного моделювання ця теза має принципове значення, оскільки підкреслює необхідність інтеграції цифрових інструментів у професійно-практичну підготовку.

На основі аналізу наукової літератури та власного практичного досвіду нами розроблено дидактичну модель розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій. Концептуальною засадою моделі визначено положення про те, що формування цифрової компетентності є поетапним і системним процесом, який потребує чіткої логіки реалізації, визначення цілей, завдань і відповідного методичного інструментарію на кожному етапі. Запропонована структура моделі охоплює чотири взаємозумовлені етапи: мотиваційно-діагностичний, організаційно-формувальний, практико-діяльнісний та рефлексивно-аналітичний, що забезпечують цілісність і послідовність розвитку цифрових компетентностей у межах освітнього процесу закладу професійної освіти.

Мотиваційно-діагностичний етап спрямований на формування усвідомленої потреби у розвитку цифрових компетентностей і визначення вихідного рівня підготовки здобувачів.

Він передбачає застосування анкетування, тестування, самооцінки та індивідуальних співбесід у поєднанні з кейс-методом і створенням цифрового портфоліо. Організаційно-формувальний етап забезпечує цілеспрямоване формування цифрових умінь відповідно до професійної специфіки через інтеграцію цифрових технологій у зміст дисциплін, упровадження ІКТ-модулів, використання галузевих платформ, LMS і хмарних сервісів, а також застосування проєктного й проблемного навчання та моделювання професійних ситуацій.

Практико-діяльнісний етап орієнтований на закріплення та вдосконалення компетентностей у реальних або наближених до виробничих умовах через виконання цифрово-орієнтованих завдань, стажування, реалізацію проєктів, використання симуляційних тренажерів і цифрових кейсів. Рефлексивно-аналітичний етап передбачає підсумкове оцінювання рівня сформованості цифрової компетентності, аналіз результатів і коригування індивідуальної траєкторії розвитку із застосуванням рефлексивних звітів, електронного портфоліо, взаємо- та експертного оцінювання, SWOT-аналізу.

Цілі моделі полягають у формуванні усвідомленого ставлення майбутніх фахівців до значущості цифрових навичок, забезпеченні системного й професійно орієнтованого розвитку компетентностей та їх закріпленні в практичній діяльності. Реалізація цих цілей сприяє підвищенню конкурентоспроможності здобувачів на ринку праці та їх готовності до професійного зростання в умовах технологічних змін.

Завдання моделі конкретизують механізми досягнення поставлених цілей: проведення комплексної діагностики рівня цифрової підготовки, створення мотиваційного освітнього середовища, інтеграцію цифрових технологій у професійно орієнтовані дисципліни, організацію спеціалізованих ІКТ-модулів, розвиток навичок роботи з хмарними сервісами, LMS і галузевими платформами, а також здійснення підсумкової діагностики й визначення перспектив подальшого вдосконалення.

Добір методів реалізації моделі зумовлений специфікою професійної освіти та потребами сучасного ринку праці. На різних етапах доцільним є використання діагностичних процедур, кейс-методу, проєктного й проблемного навчання, тренінгів, інтерактивних занять, цифрового моделювання професійних ситуацій, стажувань і симуляцій, а також рефлексивних практик. Такий комплексний підхід забезпечує послідовне формування цифрової компетентності як інтегрованої характеристики професійної готовності здобувачів освіти.

Нами укладено узагальнюючу таблицю, яка відображає зміст розробленої дидактичної моделі, визначає етапи її реалізації, цілі, завдання та найбільш ефективні методи формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти (табл. 1).

Таким чином, запропонована дидактична модель розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій має комплексний і поетапний характер, що забезпечує її ефективність та адаптивність до потреб різних категорій здобувачів. Вона інтегрує діагностичні, мотиваційні, навчально-практичні та рефлексивні компоненти, створюючи цілісну систему формування цифрових умінь. Поєднання традиційних і сучасних методів, а також орієнтація на реальні умови професійної діяльності дозволяють здобувачам не лише оволодіти технічними інструментами, а й розвинути критичне мислення, здатність до командної роботи у цифровому середовищі та готовність до безперервного професійного розвитку. Практична цінність моделі полягає у її можливості бути впровадженою в освітній процес закладів професійної освіти як гнучкий інструмент підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, що відповідає викликам цифрової економіки та сучасного ринку праці.

З метою емпіричної перевірки ефективності запропонованої моделі упродовж 2024–2025 рр. нами було проведено експериментальне дослідження серед 45 студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Професійна освіта. Цифрові технології» на педагогічному факультеті Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Для збору емпіричних даних розроблено анкету на тему «Стан та перспективи розвитку цифрової компетентності майбутніх фахівців у системі професійної освіти», питання якої були спрямовані на виявлення рівня сформованості цифрових умінь, мотивації до їх розвитку та оцінки ефективності впровадження цифрових технологій в освітній процес. Нами представлено результати тих позицій анкети, які безпосередньо корелюють із завданнями дослідження та дозволяють оцінити результативність упровадження дидактичної моделі в освітній процес.

Аналіз відповідей щодо самооцінки рівня сформованості цифрової компетентності засвідчив, що 18 студентів (40%) визначили його як достатній, 15 осіб (33%) – як середній, 8 респондентів (18%) – як високий і 4 студенти (9%) – як початковий. Отримані дані свідчать про домінування середнього та достатнього рівнів цифрової підготовки, що підтверджує необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу з метою пере-

Таблиця 1

Дидактична модель розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти

Етапи реалізації	Цілі	Завдання	Методи формування цифрової компетентності
Мотиваційно-діагностичний	Формування усвідомленого ставлення здобувачів до значення цифрових компетентностей у професійній діяльності; визначення вихідного рівня цифрової підготовки	- Провести діагностику рівня цифрових компетентностей; - Визначити індивідуальні потреби, сильні та слабкі сторони; - Створити мотиваційне середовище для подальшого розвитку	Анкетування, тестування, самооцінка, індивідуальні співбесіди, кейс-метод, створення цифрового портфоліо
Організаційно-формувальний	Забезпечення системного формування цифрових компетентностей відповідно до професійних потреб	- Інтегрувати цифрові технології у професійно-орієнтовані дисципліни; - Організувати навчальні модулі з ІКТ; - Розвивати навички роботи з хмарними сервісами, LMS, цифровими тренажерами	Проєктне навчання, проблемне навчання, тренінги, інтерактивні заняття, використання LMS та хмарних сервісів, моделювання професійних ситуацій
Практико-діяльнісний	Закріплення та вдосконалення сформованих компетентностей у реальних або наближених до реальних умовах	- Виконувати практичні завдання з використанням цифрових інструментів; - Брати участь у стажуваннях і практиках з цифровим компонентом; - Реалізовувати власні цифрові проєкти	Метод проєктів, стажування на підприємствах, симуляційні тренажери, онлайн-колаборації, робота з цифровими кейсами
Рефлексивно-аналітичний	Оцінювання досягнутого рівня цифрової компетентності та коригування індивідуальної траєкторії розвитку	- Провести підсумкову діагностику; - Проаналізувати ефективність застосованих методів; - Визначити перспективи подальшого вдосконалення	Рефлексивні звіти, електронне портфоліо, підсумкове тестування, взаємооцінювання, експертна оцінка, SWOT-аналіз результатів

ходу здобувачів до вищих показників сформованості компетентностей.

Відповіді на питання анкети, пов'язане з інтенсивністю використання цифрових інструментів у виконанні освітніх завдань, продемонстрували, що 29 студентів (64%) систематично застосовують цифрові платформи, хмарні сервіси та спеціалізоване програмне забезпечення, 13 осіб (29%) використовують їх періодично, тоді як 3 респонденти (7%) – епізодично. Зазначені результати підтверджують достатній рівень інтеграції цифрових технологій в освітній процес, водночас виявляючи потребу в підвищенні регулярності та усвідомленості їх застосування.

Окремий блок анкети був спрямований на з'ясування ставлення здобувачів до впровадженої дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності. Більшість опитаних – 32 особи (71%) – оцінили її як ефективну, 10 студентів (22%) вказали на часткову ефективність, і лише 3 респонденти (7%) висловили сумнів щодо її результативності. Такий розподіл відповідей свідчить про позитивне сприйняття запропонованих педагогічних умов і підтверджує доцільність поетапної організації формування цифрових умінь.

Важливим індикатором результативності моделі стала готовність студентів до подальшого самостійного розвитку цифрових компетентностей. Високий рівень готовності задекларували 28 осіб (62%), достатній – 14 студентів (31%), тоді як 3 респонденти (7%) зазначили потребу в додатковій зовнішній підтримці. Узагальнення отриманих результатів дає підстави стверджувати, що реалізація дидактичної моделі в освітньому процесі сприяє зростанню рівня цифрової підготовки, формуванню позитивної мотивації та орієнтації на безперервний професійний розвиток в умовах глобальних трансформацій.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують доцільність і результативність упровадження розробленої дидактичної моделі розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах глобальних трансформацій. Зафіксована позитивна динаміка самооцінки рівня цифрової підготовки, активність використання цифрових інструментів в

освітньому процесі та високий рівень готовності до подальшого самовдосконалення свідчать про ефективність поетапної організації формування компетентностей. Отримані емпіричні дані дають підстави стверджувати, що запропонована модель забезпечує системність, практичну спрямованість і адаптивність підготовки майбутніх фахівців, відповідаючи сучасним вимогам цифровізованого професійного середовища та викликам глобальних трансформацій.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. У результаті теоретичного аналізу з'ясовано, що глобальні трансформації, спричинені цифровізацією економіки, воєнними та соціально-економічними викликами, актуалізують необхідність системного оновлення професійної освіти та формування інтегрованої цифрової компетентності здобувачів. Узагальнення наукових підходів і нормативних положень дало змогу визначити цифрову компетентність як комплексну характеристику професійної готовності, що поєднує інформаційно-цифрову грамотність, уміння створювати цифровий контент, забезпечувати безпеку в цифровому середовищі та розв'язувати професійні завдання з використанням спеціалізованих технологій. На цій основі розроблено дидактичну модель розвитку цифрової компетентності здобувачів професійної освіти, яка має поетапну структуру (мотиваційно-діагностичний, організаційно-формувальний, практико-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний етапи) та інтегрує цілі, завдання і методи формування цифрових умінь у межах освітнього процесу.

Експериментальна перевірка моделі, здійснена упродовж 2025–2026 рр. серед студентів освітньо-професійної програми «Професійна освіта. Цифрові технології» Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, підтвердила її результативність: зафіксовано позитивну динаміку самооцінки рівня цифрової підготовки, активне використання цифрових інструментів у виконанні освітніх завдань та високий рівень готовності здобувачів до подальшого професійного саморозвитку. Отримані результати свідчать про ефективність поетапної організації формування цифрової компетентності та її відповідність сучасним вимогам цифровізованого ринку праці.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні експериментальної бази шляхом залучення закладів професійної освіти різних регіонів України, що дозволить здійснити порівняльний аналіз ефективності моделі з урахуванням галузевої та регіональної специфіки. Доцільним є також удосконалення інструментарію діагностики рівня цифрової компетентності, розроблення адаптивних цифрових модулів для різних професійних напрямів, а також вивчення можливостей інтеграції технологій штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності у професійну підготовку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Війна та освіта. Два роки повномасшабного вторгнення. Бриф за результатами дослідження. 2024. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/02/10/Bryf.Viyna.ta.osvita.Dva.roky.povnomasshtabnoho.vtorhnennya.2024.ukr-10.02.2024.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
2. Держстат України. URL: https://stat.gov.ua/ (дата звернення: 20.02.2026).
3. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників. 2021. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2900-2629_frame_pedagogical.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
4. Пономаренко А. Структура цифрової компетентності магістрів спеціальності «Професійна освіта». *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2024. Вип. 82. Том 2. С. 380-385.
5. Пригодій М. Методичні засади застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Вісник Національної академії педагогічних наук України.* 2024. Том 6. № 1. С. 1–13.
6. Радкевич В. Розвиток національної професійної освіти в умовах війни, повоєнного відновлення та євроінтеграції України. *Вісник Національної академії педагогічних наук України.* 2024. Том 6. № 2. С. 1–19.
7. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти. ЄДЕБО. URL: https://registry.edbo.gov.ua/profesiyno-tekhnichna-osvita/ (дата звернення: 20.02.2026).
8. Семенишина І., Завгородній Д., Безцінна Ж. Трансформація освіти в епоху цифрових технологій: нові горизонти для навчального процесу та розвитку компетенцій студентів. *Вісник науки та освіти.* 2024. № 4(22). С. 1381–1395.
9. Спірін О., Овчарук О. Цифрова компетентність. Енциклопедія освіти. Національна академія педагогічних наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095–1096.
10. Цюняк О., Качак Т., Близнюк Т. Цифрова педагогіка у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів: виклики та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».* 2025. № 1(56). С. 255–258.

REFERENCES

1. Viina ta osvita. Dva roky povnomasshabnoho vtorhnennia. Bryf za rezultatamy doslidzhennia [War and education. Two years of full-scale invasion. Briefing on research findings]. (2024). URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/02/10/Bryf.Viyna.ta.osvita.Dva.roky.povnomasshtabnoho.vtorhnennya.2024.ukr-10.02.2024.pdf (access obtained: 20.02.2026).
2. Derzhstat Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. URL: https://stat.gov.ua/ (access obtained: 20.02.2026).
3. Kontseptualno-referentna Ramka tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnykh y naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Conceptual and Reference Framework for Digital Competence of Teaching and Research Staff]. (2021). URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2900-2629_frame_pedagogical.pdf (access obtained: 20.02.2026).
4. Ponomarenko A. (2024) Struktura tsyfrovoi kompetentnosti mahistriv spetsialnosti «Profesiina osvita» [Structure of digital competence of masters in the specialty "Vocational Education"]. *Current Issues in Humanities.* Vol. 82. T. 2. P. 380–385.
5. Pryhodii M. (2024) Metodychni zasady zastosuvannia tsyfrovykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv [Methodological principles for the application of digital technologies in the training of future skilled workers]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.* Vol. 6. T. 1. P. 1–13.
6. Radkevych V. (2024) Rozvytok natsionalnoi profesiinoi osvity v umovakh viiny, povoiennoho vidnovlennia ta yevrointehratsii Ukrainy [Development of national vocational education in the context of war, post-war reconstruction, and European integration of Ukraine]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.* Vol. 6. T. 2. P. 1–19.
7. Reiestr sub'iektiv osvitnoi diialnosti. Zaklady profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity. YeDEBO [Register of educational entities. Vocational (technical) education institutions. EDEBO]. URL: https://registry.edbo.gov.ua/profesiyno-tekhnichna-osvita/ (access obtained: 20.02.2026).
8. Semenyshyna I., Zavhorodnii D., Beztsinna Zh. (2024) Transformatsiia osvity v epokhu tsyfrovykh tekhnolohii: novi horyzonty dlia navchalnoho protsesu ta rozvytku kompetentsii studentiv [Transformation of education in the era of digital technologies: new horizons for the learning process and the development of student competencies]. *Bulletin of Science and Education.* Vol. 4(22). P. 1381–1395.
9. Spirin O., Ovcharuk O. (2021) Tsyfrova kompetentnist. Entsyklopediia osvity. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy: 2-he vyd., dopov. ta pererob. [Digital competence. Encyclopedia of Education. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine: 2nd ed., rev. and expanded]. Kyiv: Yurinkom Inter. P. 1095–1096.
10. Tsiuniak O., Kachak T., Blyzniuk T. (2025) Tsyfrova pedahohika u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv: vyklyky ta perspektyvy [Digital pedagogy in the system of professional training of future primary school teachers: challenges and prospects]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work".* Vol. 1(56). P. 255–258.

Дата першого надходження статті до видання: 21.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026